

Vuoden 2024 talousarvio ja taloussuunnitelma 2024 - 2026

Palvelu- ja tulevaisuuslautakunta 30.11.2023 § 50

5703/02.02.00/2023

Valmistelija Konsernipalvelujen toimialajohtaja Sami Sipilä puh. 044 770 0577

Hyvinvointialuelain 115 §:n mukaan, aluevaltuuston on kunkin vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä hyvinvointialueelle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio, jossa otetaan huomioon hyvinvointialuekonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Etelä-Savon hyvinvointialueen suunnitelmakausi on kolme vuotta.

Yleistä / talous

Talouden kehityksen perusura ilman erillisiä sopeuttamistoimia johtaa 72,4 miljoonan euron alijäämään vuonna 2024. Vuoden 2025 osalta alijäämänäkymä ilman sopeutustoimia on 45,0 miljoonaa euroa ja vuoden 2026 osalta 57,4 miljoonaa euroa. Hyvinvointialuelainsäädännön mukaisesti vuoden 2026 lopussa taseessa ei saa olla alijäämiä. Etelä-Savon hyvinvointialueen kertynyt alijäämä olisi talouden perusuran toteutuessa vuoden 2026 lopussa 225,3 miljoonaa euroa.

	Muutettu TA 2023	Ennuste 9/2023	Raami 2024 ehdotus	Ero enn/raamiehd	Muutos- %	TS 2025 ehdotus	TS2026 ehdotus
Toimintatulot	134,6	129,8	131,8	2,0	1,5 %	133,8	136,4
Toimintamenot	-855,1	-856,5	-892,4	35,9	4,2 %	-915,6	-939,3
Toimintakate	-720,5	-726,7	-760,7	34,0	4,7 %	-781,9	-802,9
Valtion rahoitus	703,3	694,8	709,7	14,9	2,1 %	751,0	769,2
Rahoituserät	-2,9	-2,9	-3,0	0,1	3,4 %	-3,6	-5,9
Vuosikate	-20,2	-34,8	-54,0	19,2	55,2 %	-34,5	-39,6
Poistot	-15,0	-15,7	-18,4	2,7	17,2 %	-18,5	-17,8
Tilikauden yli- /alijäämä	-35,2	-50,5	-72,4	21,9	43,4 %	-53,0	-57,4

Aluevaltuuston hyväksymässä palvelujen tuotantosuunnitelmassa on erilaisia sopeuttamistoimia määritetty n. 45 miljoonan edestä vuosille 2023 - 2025. Vuodelle 2024 sopeutustoimista kohdistuu 18,8 miljoonaa euroa ja vuodelle 2025 16,5 miljoonaa euroa. Lisäksi aluehallitus päätti 25.9.2023 § 277 käynnistää yhteistoimintalain mukaiset neuvottelut talousarvioon 2024 ja taloussuunnitelmaan 2024 - 2026 liittyen. Vuoden 2023 kolmannet yhteistoimintaneuvottelut päättyivät 20.11.2023. Neuvottelujen tarkoituksena oli löytää lisäsäästöjä palvelujen tuotantosuunnitelman

säästöjen lisäksi. Säästötoimenpiteitä kohdennettiin ensisijaisesti johto-, päällikkö-, ja esihenkilötehtäviin sekä asiantuntijatehtäviin konsernipalveluihin sekä muiden toimialojen hallinnollisiin tehtäviin.

Palvelujen tuotantosuunnitelmasta ja yt-neuvotteluista huolimatta kumulatiivista alijäämää muodostuu merkittävästi vuoden 2026 loppuun mennessä. Tämän vuoksi lisäsopeutustoimenpiteet ovat välttämättömiä. Uskottavia sopeutusohjelmia ei voida laatia niin, että kaikki alijäämät saataisiin katettua toiminnan tehostumisella ja talouden säästöillä. Kertyneiden alijäämien kattaminen edellyttää toiminnan ja talouden sopeuttamisen lisäksi omaisuuden myyntejä tai muita järjestelyjä, joilla saavutetaan kertaluontoisia ja merkittäviä tulosvaikutteisia taloudellisia hyötyjä.

Viranhaltijavalmistelussa on päädytty esittämään lisäsopeutuksia talousarvioon seuraavasti:

- vuodelle 2024 yhteensä 2,4 miljoonaa euroa;
- vuodelle 2025 yhteensä 25 miljoonaa euroa; ja
- vuodelle 2026 yhteensä 10 miljoonaa euroa.

Tällä hetkellä Etelä-Savon hyvinvointialueen palveluihin on päässyt hyvin, mutta mittavat säästötoimet voivat johtaa palvelujen laadun heikkenemiseen sekä palvelujen vähenemiseen useissa toimipisteissä.

Lisäsopeutustoimien toteutuminen edellyttää toimitilojen olennaista vähentymistä ja sitä kautta vuokrakulujen vähentymistä. Vuokrien kokonaismäärästä on tavoiteltava 10 miljoonan euron kokonaisvähennemää vuoden 2026 loppuun mennessä. Tiloja pyritään tiivistämään ja tilojen määrää supistamaan myös vuoden 2024 aikana kaikkien Etelä-Savon kuntien alueella. Kunnilta vuokrattujen tilojen osalta Etelä-Savon hyvinvointialue ilmoittaa, että se ei hyväksy vuokrankorotuksia vuoden 2024 osalta. Jos tästä huolimatta vuokria korotetaan, joudutaan tiloja vastaavasti vähentämään nopeutetulla aikataululla. Toimitilojen vuokrasopimusten irtisanomisajat huomioiden suurimmat taloudelliset hyödyt tilojen vähentämisestä tulevat vuosille 2025 ja 2026.

Jäljempänä kuvattujen sopeutustoimien, palvelujen tuotantosuunnitelman sekä yt-neuvottelujen arvioituna lopputulemana vuoden 2024 toimintamenojen loppusumma olisi 871,2 miljoonaa eroa ja tilikauden tulos

-51,2 miljoonaa euroa. Vuoden 2026 lopussa taseen alijäämä olisi 75,3 miljoonaa euroa, ja se on katettava esimerkiksi omaisuuden myyntivoitoilla.

Terveyspalvelut

Terveyspalveluissa talouden tasapainottamistoimet kohdistuvat kaikkiin palvelualueisiin ja toimintoihin. Perustason palveluiden palveluverkko rakentuu sote-keskuksiin ja -asemiin. Yksiköiden palveluvalikoima rakentuu asiakkaiden tarpeiden mukaisesti. Aukioloja yhtenäistetään vuoden 2024 alusta. Sote-asemien aukiolot ovat sote-keskuksia suppeammat ja loma-aikoina on mahdollista tarpeen mukaisesti supistaa palveluita.

Sote-kiinteistöistä haetaan säästöjä tiloja tiivistämällä ja vuokratukustannuksia vähentämällä neuvottelemalla tai vuokrasopimuksia irtisanomalla:

- Savonlinnan kaupungin / Punkaharjun, Enonkosken kunnan ja Rantasalmen kunnan sote-asemien toiminnot siirretään pienempiin tiloihin
- Puumalan kunnan hammashoitolan toiminnot siirretään sote-aseman tiloihin
- Savonlinnan kaupungin / Kerimäen, Juvan kunnan, Mäntyharjun kunnan, Sulkavan kunnan, Mikkelin kaupungin / Ristiinan sote-asemien tiloja, Pieksämäen kaupungin ja Pertunmaan kunnan tiloja vähennetään
- Kangasniemen kunnantalon toiminnot siirretään sote-aseman tiloihin

Sairaalapalveluissa on yksi sairaala ja kaksi yksikköä Mikkelissä ja Savonlinnassa. Yksiköiden työnjakoa ja tilojen käyttöä optimoidaan niin Savonlinnassa kuin Mikkelissäkin. Vuodeosastopaikkojen tarvetta arvioidaan jatkuvasti ja sekä perusterveydenhuollon että erikoissairaanhoidon osastopaikkoja vähennetään maakunnan tarpeen mukaiselle tasolle. Rantasalmen osasto lakkautetaan. Osastot profiloidaan erikoissairaanhoidon ja yleislääketieteen osastoiksi yhtenäistämällä toimintatapoja ja henkilöstömitoituksia. Kangasniemen osasto muuttuu ikääntyneiden palveluiden geriatriiseksi arviointiosastoksi.

Ensihoidossa palvelu rakentuu ensihoidon palvelutasopäätöksen mukaisesti. Molemmissa sairaalayksiköissä on ympärivuorokautinen

yhteispäivystys. Mielenterveys- ja päihdepalveluissa kevennetään palvelurakennetta siirtämällä painopistettä avopalveluihin ja vähennetään laitospaikkoja.

Ostopalveluiden vähentäminen on toimialan strateginen tavoite taloudellisista syistä. Rekrytointiin panostetaan ja tavoitellaan oman henkilöstön lisäämistä, joka on merkittävästi ostopalvelua edullisempaa. Sopimuksia on neuvoteltu uudelleen ja saatu kustannussäästöjä. Lääkekustannuksiin saadaan merkittäviä säästöjä kilpailutuksella. Laboratorion palveluista ja kustannuksista käydään neuvottelua ISLAB hyvinvointiyhtymän kanssa. Ylityö- ja hälytyskorvauksista haetaan kustannussäästöä käyttämällä omaa varahenkilöstöä ja Temporen palvelua. Ulkohyvinvointialuemyyntiä kasvatetaan ja tarkistetaan vuoden 2024 hinnasto.

Toimialan johtamisrakennetta tiivistetään, ja siirrytään neljään palvelualueeseen yhdistämällä mielenterveys- ja riippuvuuspalvelut akuuttipalveluiden kanssa. Lisäksi vähennetään kaksi tulosaluetta, perustason osastopalvelut yhdistetään konservatiiseen tulosalueeseen sairaalapalveluissa ja päivystyksen ja ensihoidon tulosalueet yhdistetään akuuttipalvelut tulosalueeksi. Organisaatiorakenteen muutos ja hallinnon tiivistäminen tehdään osana marraskuussa 2023 päättyneitä yhteistoimintaneuvotteluita. Muutos vähentää johtaja- ja päällikkövirkoja kolme henkilötyövuotta.

Terveyspalvelujen toimialan tarkemmat toimenpiteiden erittelyt on esitetty liitteessä.

Ikääntyneiden palvelut

Palvelutarve on maan suurimpia, mikä näkyy niin raskaammissa asumispalveluissa kuin kevyemmissäkin palveluissa kasvavana asiakasmäärinä. Osaavan henkilöstön saaminen on edellytys kestäväälle palvelurakenteelle. Vuoden 2023 arviointiraportin mukaan Etelä-Savon alueen 75 vuotta täyttäneeseen väestöön suhteutetut ikääntyneiden palvelujen kustannukset olivat noin 10 prosenttia pienemmät kuin maassa keskimäärin. Palvelurakenteen keventämistä on tehty systemaattisesti alueella ja näin saatu kustannusten kasvua hillittyä palvelutarpeen kasvusta huolimatta. Ikääntyneille suunnattujen palvelujen tarpeen ja kustannusten

lisäksi kasvavat myös perusterveydenhuollon vuodeosastohoidon tarve ja kustannukset (Arviointiraportti, THL 2023).

Ikääntyneiden palveluissa pääpaino on asiakastyössä ja hallintoa on kevennetty. Ikääntyneiden palveluissa toimialajohtajan lisäksi on 5 palvelualuepäällikköä ja lähiesihenkilöt. Asiantuntija- ja esihenkilötehtäviä on vähennetty, tehtäviä jaettu ja tehtäviä vähenee yhteistoimintamenettelyn myötä edelleen 6 henkilötyövuotta. Työntekijöitä on noin 1965.

Ikäpalveluissa palvelutuotantosuunnitelman sisältämä säästötavoite on 6 M€ vuosina 2023-2025. (v. 2023 yht. 930 000 €, v. 2024, yht. 2.1 M€ ja v. 2025 , yht 2.9 M€). Arvio vuoden 2023 toteumasta on noin 565 000 € eli tavoitteesta siirtyy vuodelle 2024 noin 365 000 euroa. Lisäsäästöveloite on vuodelle 2024 100 000 € ja se kohdennetaan asiakaspalveluostoihin. Suunnitelma sisältää ja sen toteuttaminen edellyttää palvelutuotannon keventämistä ja toimintatapojen muutosta sekä jatkuvaa seurantaa.

Palvelurakenteen keventämisellä ja monipuolistamisella hillitään kustannusten kasvua. Asiakas- ja palveluohjauksella on iso rooli palvelurakenteen muutoksessa. Painopiste on ennaltaehkäisevissä terveyttä ja hyvinvointia edistävissä sekä kotona asumista mahdollistavissa ja tukevissa palveluissa. Etäpalveluita ja etäteknologiaa hyödynnetään nykyistä enemmän niille asiakkaille, kenelle etäpalvelut soveltuvat. Teknologisilla ratkaisuilla lisätään turvallisuutta ja välitöntä työaikaasi asiakkaille. Kotihoidossa tavoitteena on yhtenäisen toimintamallin ja käytänteiden vakiinnuttaminen ja resurssien riittävyys palvelusuunnitelman mukaisesti asiakkaille. Asumispalvelut monipuolistuvat asiakastarpeiden mukaisesti, jotta muistisairaille riittää ympärivuorokautiset paikat. Luodaan lisää kevyempää asumispalvelua, kuten yhteisöllistä asumista ja perhehoitoa. Asukkaiden hoitoisuus ratkaisee oikean asumismuodon ja yksikön. Tavoitteeseen mennään asteittain vuosittain toimintaa ja taloutta arvioiden. Palvelurakenteen muutosta viedään eteenpäin johdonmukaisesti tiedolla johtaen, asiakaskokemusta kuunnellen ja palveluita räätälöiden.

Henkilöstörakenteen monipuolistamisella on luotu kustannussäästöjä, moniammatillisuutta lisätään edelleen ja monipuolista osaamista vahvistetaan niin, että yksiköissä työskentelee enenemässä määrin eri

ammattiryhmiä. Resurssia kohdennetaan tiedolla johtaen sinne, missä on suurin tarve, asiakkaan luona tehtävää työtä lisätään ja varmistetaan riittävä varahenkilöstö. Näin vähennetään lisä- ja ylityökorvausten määrää ja sijaisten käyttöä. Lähijohtamista tuetaan ja osaamista kehitetään, mm. valmennuksella ja koulutuksella. Talousosaamisen ja johtamisen laatua vahvistetaan ja varmistetaan kaikilla tasoilla.

Ikäntyneiden palvelujen toimialan tarkemmat toimenpiteiden erittelyt on esitetty liitteessä.

Sosiaalipalvelut

Sosiaalipalveluiden talousarvioesityksessä korostuu jo vuonna 2023 käynnistynyt palvelutuotantosuunnitelma, joka tähtää oman toiminnan, peruspalvelujen ja matalan kynnyksen palvelujen vahvistamiseen.

Erityispiirteenä alueella on erityishuoltoa tuottava Vaalijalan osaamis- ja tukikeskus, jonka tulevaisuuden skenaario-työtä jatketaan valmisteilla olevan kustannusanalyysin pohjalta.

Vammaispalveluiden kustannukset ovat THL:n arviontiraportin mukaan edelleen korkeat, josta syystä palvelutuotantosuunnitelmaan liittyy useita vammaispalveluiden sopeuttamistavoitteita. Osatavoitteisiin on päästy jo vuonna 2023 mm henkilökohtaisen avun oman toiminnan lisäämisellä. Tärkeää on huolehtia myös erityispalvelujen ulkohyvinvointialuemyynnistä.

Alueellamme on maan toiseksi eniten lastensuojelun avohuollon asiakkuudessa olevia sekä huostassa olevia lapsia ikäryhmään suhteutettuna. Lapsiperheille suunnattuja matalan kynnyksen palveluja ja palveluun pääsyä kehitetään määrätietoisesti tämän suunnan kääntämiseksi.

Lastensuojelussa on käynnistynyt vuoden 2023 aikana ripeästi oman toiminnan uuden yksikön suunnittelu, tällä hankkeella tavoitellaan paitsi oman toiminnan vahvistamista, myös merkittäviä säästöjä sijaishuollon kustannuksiin vuonna 2025. Työikäisten palveluissa lisätään kuntouttavan työtoiminnan kustannustehokkuutta 0,5 miljoonalla eurolla vuonna 2024.

Sosiaalipalvelujen palvelutuotantosuunnitelman kokonaissäästötavoite vuosille 2023-2025 on 11 950 000 €, talousarviovuodelle 2024 tavoite on 3 450 000 €. Vuonna 2023 suunnitelmasta on toteutumassa 0,7 M€ (vaativien kuntoutuspalvelujen käyttö alueella ja henkilökohtaisen avun oman toiminnan lisääminen). Lisäsäästötavoitteita toimialalle on vuodelle 2024 asetettu 1,4 M€ ja toimenpiteet tavoitteeseen pääsemiseksi voivat olla esimerkiksi ostopalvelujen karsintaa, kuntouttavan työtoiminnan organisoimisen tehostamista ja mahdollisia muutoksia toiminnan organisointiin. Talousosaamista vahvistetaan ja varmistetaan kaikilla tasoilla.

Yhteistyössä Itä-Suomen yliopiston kanssa vuonna 2024 käynnistytävä ja sosiaalipalveluihin asemoituva määräaikainen yhteisprofessori vahvistaa sekä Vaalijalan osaamis- ja tukikeskuksen että muidenkin palveluiden kehitystyötä ja osaamista koko hyvinvointialueella.

Vuoteen 2024 valmistaudutaan sosiaalipalveluissa niin ikään johtamisen rakenteita keventämällä, esihenkilö-nimikkeet yhdenmukaistamalla ja tehtäviä tiivistetään. Toimialajohtajan alaisuudessa olevaa viittä palvelualueetta johtaa 4 palvelualuepäällikköä ja vammaispalvelujohtaja. Toimialalla on sosiaali- ja integraatiojohtaja, joka toimii hyvinvointialueen sosiaalihuollon johtavana viranhaltijana.

Sosiaalipalvelujen toimialan tarkemmat toimenpiteiden erittelyt on esitetty liitteessä.

Pelastus- ja turvallisuuspalvelut

Pelastustoiminnan ja onnettomuuksien ennaltaehkäisyn palvelualueiden toiminta perustuu pelastustoimen palvelutasopäätökseen. Lähtökohta palvelutuotannossa on se, että palvelutuotanto pysyy saman tasoisena kuin aikaisemmin. Sopimuspalokuntien varallaolokäytäntöön on tehty muutoksia ja varallaoloa vähennetään 300 000 eurolla aluevaltuustossa 6.11.2023 §:n 83 hyväksytyn palvelutasopäätöksen mukaisesti.

Sopimuspalokuntien henkilöstön toimintaedellytyksiä on parannettu vuoden 2023 alusta alkaen korottamalla virka- ja työehtosopimuksen hälytysraha nelinkertaiseksi 30,44 euroon sekä kohdistamalla 300 euron suuruinen raha käytettäväksi liikuntaan/kulttuuriin/hyvinvointipalveluihin

erillisen ohjeistuksen mukaan. Lisäpanostukset ovat tämänhetkisen arvion mukaan noin 180 000 euroa vuodessa.

Pelastustoiminnan ja onnettomuuksien ennaltaehkäisyn palvelualueella totutetaan myös säästöinä Itä-Suomen pelastuslaitosten viestintäyhteistyöhön liittyvän ostopalvelun lopettaminen ja lisäsäästöinä vähennetään kalusto- ja varustemäärärahaa 50 000 eurolla.

Paloasemien hankkiminen hyvinvointialueen omistukseen ei toteudu.

Turvallisuuspalveluissa toteutetaan iso muutos, kun osana hyvinvointialueen YT-neuvottelua on päätetty yhdistää valvontakoordinaattoreiden, turvallisuusasiantuntijoiden ja asiakas- ja potilasturvallisuuspäällikön tehtävät. Turvallisuuspalveluiden asiakas- ja potilasturvallisuustoiminta yhdistyy hyvinvointialueen konsernipalveluiden valvontakoordinaattoreiden työn kanssa. Henkilöstökuluja siirtyy 250 000 euroa konsernipalveluihin pelastus- ja turvallisuuspalveluista.

Suunnitelmana on siirtää uusi perustettava valvonta- ja turvallisuustiimi hyvinvointialueen konsernipalveluiden toimialan päätöksenteon tuen palvelualueelle. Hallinnollisena esihenkilönä toimii hallintopäällikkö ja työtä ohjaavana esihenkilönä johtajaylilääkäri. Lisäksi toimintaa tehdään kiinteässä yhteistyössä muiden toimialojen kanssa siten, että palveluintegraatio toteutuu parhaalla mahdollisella tavalla. Yhteistyön tarve korostuu erityisesti hyvinvointialueen eri toimipisteiden esihenkilöiden ja muun henkilöstön sekä turvallisuuspalveluiden kanssa.

Vartiointipalvelujen kilpailuttaminen valmistuu joulukuussa 2023 ja tavoitteena on saada aikaan entistä kustannustehokkaampi palvelukokonaisuus. Turvallisuuden tasosta ei ole kuitenkaan tarkoitus merkittävästi tinkiä.

Pelastus- ja turvallisuuspalvelujen toimialan tarkemmat toimenpiteiden erittelyt on esitetty liitteessä.

Konsernipalvelut

Päätyneet yhteistoimintaneuvottelut vähentävät konsernipalvelujen henkilöstöä vuoden 2024 aikana lähes 10 %. Sopeutustoimet kohdistuvat

niin johtaja-, päällikkö-, asiantuntija- kuin työntekijätasollekin. Irtisanomisuhka kohdistuu 17 henkilöön. Tehtävien muutostarve kohdistuu kolmeen henkilöön. Jos henkilö ei ota uutta tehtävää vastaan, muodostuu myös irtisanomisuhka. Eläköityviä työntekijöitä on 28 henkilöä, ja näitä tehtäviä ei täytetä. Myös muita tehtäväsiirtoja tehdään kolme kappaletta. Määräaikaisuuksia ei jatketa 25 henkilön osalta. Konsernipalveluihin siirtyy neljä henkilöä pelastus- ja turvallisuuspalveluista, jotka ovat yhteistoimintamenettelyn piirissä.

Sopeutustoimien vaikutukset konsernipalvelujen palvelutuotantoon ovat merkittävät. Palvelutuotannon vasteajat pitenevät ja palvelujen laatu heikkenee. Vaikutukset esitetään tarkemmin talousarviokirjassa. Henkilöstökustannussäästöt ovat noin 2 700 000 euroa.

Keskeinen konsernipalvelujen kustannuksia vähentävä toimi on tilaverkon tiivistäminen ja tilakustannusten nousun hillitseminen. Etelä-Savon hyvinvointialueen käytössä olevien omistettujen tilojen osuus on lähes puolet kaikista tiloista ja määrä on asukaslukuun suhteutettuna maan korkein (lähes 1,3 m²/asukas). Etelä-Savon kunnilta vuokrattujen tilojen osuus on noin 37 % kaikista tiloista. Hyvinvointialue ei hyväksy vuokrankorotuksia vuodelle 2024. Tiloja pyritään tiivistämään ja tilojen määrää supistamaan myös vuoden 2024 aikana kaikkien Etelä-Savon kuntien alueella. Kaikki tilat on hankittu palvelutuotantoa varten, joten tilojen supistaminen tehdään tiiviissä yhteistyössä palvelutuotannon kanssa. Tilojen määrää ja kustannuksia nostaa kahdella kampuksella toimiva sairaala ja valtakunnallisesti merkittävä erityishuollon yksikkö. Merkittävimmät tilakustannusten säästöt muodostuvat vuosille 2025 ja 2026.

Vuoden 2024 osalta merkittäviä sopeutustoimia on myös toimielinrakenteen tiivistäminen, kokouspalkkiokäytäntöjen uudistaminen sekä valtuuston ryhmärahasta luopuminen.

Konsernipalvelujen toimialan tarkemmat toimenpiteiden erittelyt on esitetty liitteessä.

Konsernipalvelujen toimialajohtajan esitys:

Lautakunta merkitsee talousarvion valmistelutilanteen tiedokseen.

Käsittely:

Kokouksessa pidettiin kokoustauko klo 15.40-15.45.

Päätös:

Palvelu - ja tulevaisuuslautakunta merkitsi talousarvion valmistelutilanteen tiedoksi.